

Janly jeset / hekaýa

Category: Detektiv proza, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Janly jeset / hekaýa JANLY JESET

Darajyk köçäniň gyrasy bilen goňur sumkasyny hallanladyp gelýän köne şlýapaly kişiniň töweregindäki adamlaryň hiç birinden ullakan tapawudy ýokdy. Daşyndan seredip, onuň näme kär edýändigini bilmek iň ökde bilgiçlere-de başartmasa gerek. Sebäbi, edil şol adamyňky ýaly, özümüzde tikilen könelişen penjekli, edil bilgeşleýin edilýän ýaly epin tutmaýan matadan jalbarly, tozanyň derdinden mydama ýüzi čaňjaryp duran köwüşli adamlar her ädimde diýen ýaly duşup dur. Onsoň, olaryň haýsynyň haýsy kärdedigini näbiljek.

Şeýle-de, goňur sumkanyň içinde näme bardygyny agzyny açyp, içine seredäýmese, agzy ýapyk sandygyň içindäki naryň

Mazendaran narydygyny bilen bilgiç hem aýdyp bilmese gerek. Şuňa meňzeş sumkalaryň içine bizde nämeler salynmaýar?!.

Bu uzyn boýly hor pyýadanyň kesip geçjek bolýan köçesiniň hem haýsy köçedigini biljek bolup azara galmalyň. Yöne onuň çet-gyrak köçeleriň biridigi welin belli. Sebäbi şular ýaly gyzyl-dörjük edilip, soňam düzedilmän galýan köceler, esasan, şäheriň çetinde bar diýip eşitdik. Eger, şäheriň ortasynda-da şeýle köçe bar bolsa, hormatly okyjy, men sizden ötünç soraýan!

Yöne bu-da esasy zat däl. Esasy zat edil şüş-su wagt köçäni kesip geçmekçi bolýan gözenek ślýapaly pyýada bilen ýaýdan sypan peýkam ýaly süýnüp gelýän ak «Žiguli»...

Ak «Žigulini» peýkama deňesek, onda ol peýkamy ýaýdan sypdyran atyjy hem gaty mergen ekeni.

Ýaňy köçäniň ortasyna ýeten hor pyýada batly gelýän «Žiguliniň» öňünden sowlup ýetişmedi. Sag ganat gelip dyzynyň ýokary ýanyna urandan ýelek ýaly tozup gitdi. Elinden sypan goňur sumka ýoluň gyrasyndaky gömlüp barýan ganawa gapgaryldy. Gözenek ślýapa gaýyp, ýanýola düşdi. Darajyk köçäni kesip geçjek bolýan obýektiň üçünji bölegi bolan uzyn hor göwre bolsa üç-dört ädime tozup gitdi-de, ýoluň gyrasyndaky daş çile uruldy. Çuwdesi çile degen garaýagyz pyýada janhowluna ýumak ýaly düýrüldi. Iň soňky deminde garysyna galyp, bir zatlar diýmek isledi. Yöne dilden-agyzdan galan hor göwre sähel salym doňan ýaly bolup durdy-da, gyzgyn asfaltyň üstüne şalkyldap gaýtdy.

Hol aňyrda togtan ak «Žigulä» dikilen gözleriň şöhlesi kem-kemden öçüp başlady.

Ak «Žiguliden» ýeňsiz tor köýneginiň jübüsiniň üstüne düşnüsiz surat çekilen, gara äýnekli uzynak ýigit çykdy-da, gapyny gürpüldedip ýapdy. Ýaňy jesede öwrüp gaýdan adamyna tarap onuň aýaklary ädilmedi. Uzynak ýigit maşyna ýaplanyp durşuna çilim otlandy.

Gara saçlary eginlerine dökülip duran naşyja gyz yzky aýnadan zat görüp bilmän daş çykaran kellesini derrew yzyna ýygndady.

Ine, şu ýerde weli düýbünden ynanyp bolmajal hadysa başlandy. Meniň wezipäm, şony size gürrüň bermek, hormatly okyjy, ynanýň-yanmaň, ol öz işiňiz!

Birden «Kakasyna göwni ýetýän bolarly, gaçjak hem bolmady...» diýen gysgajyk pikir gözlerini ak «Žigulä» dikip ýatan pyýadanyň sowap başlan beýni ýülükleeine ýaýrap gitdi.

Dükanyň töwereginde hereket artdy. Kimdir biri daş düşelen meýdançanyň burçundaky telefon-awtomata tarap ylgady. Nazaryny şol tarapa gönükdiren jeset ýene-de edil diri ýaly pikir öwürdi: «Milisiýa jaň edýärmikä ýa «Tiz kömege? Ikisine-de eder-le, haýsy öň gelerkä? «Tiz kömegiň-hä» geregi ýok, barybir tebibe zat galmary. Milisiýa-da näbileýin, soňky gezek arak içen günüm ýadyma hem düşenok welin, şonda-da «içgili ýagdaýda köçäni kesip geçjek bolanda heläk boldy» diýip, işi ýapaýmasalar... Maşynly ýigit gaty arkaýyn görünüär...

Elim gurşup gitdi weli, ýatanyma esli wagt boldy öydýän. Asyl, çep elim aşagymda galaýan eken-ow! Heý, kömek eden tapylmazmyka. Tomaşa görkezilýän ýere döndi-le... Näme seredip durkalar, iň bolmanda, köçeden bir ýygnasalar. Ýa gandan gorkýarmyklar. Güne gyzyp, näçe wagt ýatmaly bolarka. Siňeklerem janyňy alar...

Ak «Žigulinkň» eýesi maşynyň töwereginde gornenok-la? Budkaň içinde ýaly-la, kime jaň edýärkä?! Bärligine gaýtdy öz-ä... Belki, şu elimi-aýagy my ýazyp, arkaýyn süýner ýaly... Aý, ýok-la, adamlaň eginleriniň üstünden bir seretdi-de, gyra çekiläýdi...

Bu wagt adamlaň gowry artdy:

- Yüz bilen-ä barýardy, heý, onsoň öňünren sowlup bolaromy!
- Köle howlugyp barýandyr-da...
- Ýany hem ýoldaşlyja ýaly-la...
- Men irden gelen gatyklary satyp bolupdymam weli – İşini taşlap, daş çykan satyjy söze goşuldy, – Biri dükana girdi-de: «Ony nä öldürip, dükanyň öňüne taşlaýypsyň» diýýär. Üüregim jigläp gitdi. Daş çyksam, ine, ýatyr.

Buýra saçlaryny silkeläp, hyjuw bilen başlan gürrüñini soňlan satyjy gyzyl ýüzükli barmagyny, göýä, bir bölek töňňäni görkezýän ýaly, jesede tarap parhsyz salgap goýberdi.

Gyzan asfalty gujaklap ýatan jeset ýer ýarylsa girjekdi. Dirikä gymmaty bolmasa-da, ölümü beýle bigadır bolar öydüp, onuň hiç wagt kellesine-de gelmändi.

Ýene bir käse çay içim wagt geçensoň, gapdalyna «Milisiýa» diýlip ýazylgy «Gazik» üýşmeleňe golaýlap, badyny gowşatdy. Ol ýoluň gyrasynda ýeke biten ullakan söwüdiň kölegesine burnuny sokup togtady. «Gazigiň» gapylary açylyp, aşyk-magşukly kinolarda baş roly oýnadyp ýörmeli iki sany syratly leýtenant böküp, ýere düşdi.

Olara gözü düşen jeset edil hossarlaryny gören dek ejizläp

gitdi. «Wah, tizräk geläýseňiz bolmadymy, indi-hä meni kölegä geçiräýseler gerek...»

Öndäki milisioner jesede çala-çula göz gezdirdi-de, henizem dargaman duran dört-bäs adama ýüzlendi.

– Nähili maşyn kakdy?

Hemmäň yzynda duran kelte boýly dolmuş aýal öýündäkileri iki tarapa itekleşdirip, oňa golaý geldi:

– Waý, oglum, hol-ha dur-la kakan maşyn, gaçjagam bolmady.

Dolmuş aýal elini uzadyp, ak «Žigulini» görkezdi.

– Eýesi nirede?

– İçinde otyr.

Ikinji milisioner birinjiniň gulagyna çawuş çakdy:

– Belki, keselhana äkitmek üçin gaçan däldir.

Bu sözler gulagyna degen dolmuş aýal ellerini ýaýyp goýberdi:

– Wah, käşgä şeýle bolsady, oglum, keselhana äkitjek bolaa sähet isleyärmişmi. Indi bir sagat bări güne jzyyrdap ýatyr bu neresse...

Bokurdagy dolan dolmuş aýal ýaglygynyň çowuny gözlerine ýetirdi:

– Wah, garabagyr enesem bardyr...

Ol tozana bulaşyp ýatan gözenek şlýapanynыň caňyny kakdy-da, jesede tarap ýoneldi.

– Ene, ýanyna barma, gadagan. – Milisioneriň sesine dolmuş aýal badyny saklamан yzyna gaňryldy:

– Wah, men şu siňekleri bir kowaýyn-la...

Ol gepläp barşyna birki ädim ätdi-de, şlýapanы jesediň gyzyl jižzik bolan ýeňsesine ýapdy.

Adamçylygyny ýitirmedik aýalyň sähel mähremligine göwni bozulan jesediň nedenem gözlerine ýaş indi.

Milisioneriň biri ak «Žiguliniň» eýesini äkelmäge gitdi.

Beýlekisi şaýatlary «Gazigiň» ýanyna, kölegä çagyrdы. Ol galam-kagyzyny taýynlap, açık gapydan aýagyny sallap oturyşyna dodaklaryny ýazdy:

– Nä wagt boldy, bu iş?

Şol pursat badyny saklan maşynyň zaryn zygyldysy gulagyna degen milisioner ýeňsesine gaňryldy. «Gazigiň» böwrüne burnunu dirän täzeje «Wolganyň» yzky işigi açylyp, egnindäki pogonlarynyň hersiniň ortasynda ullakan ýyldyz ýalpyldap duran çal saçly milisioner düşdi. Ol öñ işigiň açık aýnasından kellesini sokup, şofýoryň gapdalynda oturan, sallanyp duran alkymy galstugynyň üstünü ýapyp duran pyýada bilen birki söz

alyşdy-da, bärligine gaýtdy. Böküp ýerinden turan ýaşajyk leýtenant elini papagynyň gaşyna ýetirdi:

– Yoldaş maýor!

– Ýeri, bolýar. – Ellerini arkasynda gowşuran maýor oña seretmän gürledi: – Üç-dört sany şaýadyň adyny, adresini belläp al-da, yzyma düş!

Olar tirkeşip, jesede tarap ýoneldiler. Maýor ak «Žiguliniň» eýesini öňüne salyp gelýän milisioneri görüp, dişiniň arasyndan syzdyryp gürledi:

– Näme, bandit tutan ýaly, öňüňe salyp gelýäň, adresini-adyny belle-de, goýber. Gerek bolsa özümüz çagyrarys. Indi bir alkaş üçin atly-abräýly adamlaň çagalaryny öňümize salyp ýörjek bolsak...

Uzaklaşyp barýan ak «Žigulä» gözlerini dikip galan jesediň buza dönen beýnisine iñ soňky pikir ölügsi şöhlesini salyp gitdi:

«Men diýdim-ä...»

Jumageldi MÜLKÝEW.

«Edebiýat we sungat» gazeti, 1989 ý. Detektiv proza